

Становище

от проф. д-р на изкуствознанието Вера Найденова Найденова, доайен професор в НАТФИЗ, по направление 8.4. Театрално и филмово изкуство

За придобиване на образователната и научна степен „доктор” в професионално направление 8.4. Театрално и филмово изкуство.

С кандидат: доцент Невелина Миткова Попова

Преди две години имах честта да изразя становище при защита на докторска дисертация от рано напусналата ни д-р Цветомира Николова, на тема „Хипотезата за „странната долина” и анимацията”. Изпитах удовлетворение от смело избрания проблем, от ерудицията и научната самоотверженост, с която трудът бе осъществен. Сега това се повтаря при запознаването ми с дисертационния труд „Драматургичното пространство на анимацията”, на доц. Невелина Попова. В него, за пръв път у нас, се изследва естетико-теоретичния фундамент на анимационното кино в плоскостта на драматургията, при обхват и на най-новите явления в тази художествена дейност. Изследването е разгърнато с ерудиция, която не се придобива за една и две години, а от дългогодишно академично образование. По-пряко или косвено, тезите и изводите на авторката се основават върху огромен кръг източници – теоретични и критически: общо 201 – в по-голямата си част печатни, на кирилица и латиница, и друга част от интернет.

И двете авторки, чиито имена упоменах, са от анимационната школа на НБУ.

Използвам яркото понятие „школа” без неудобство, тъй като посочените от мен трудове са свидетелства именно за осмислянето на дело, създавано от кръг на единомишленици – и в практиката, и в теоретичните възгледи; на хора, обединени от интерес към творческите и научните новости при анимацията в

широк, а не в тясно практически и ведомствен кръг, култивиращи у възпитаниците си респект към уникалното творчество, в основата на което, освен талантът, е и сериозното теоретично, а не занаятчийското знание. Подчертавам това, тъй като не е тайна, че в наше време сред училищата по кино в света и у нас се разпространяват т.нар. „помагала”, пособия и ръководства за писане на сценарии и за режисиране, които, според ширещото се мнение, били тайната на холивудските успехи от последно време. Пропуска се обаче отбелязването на факта, че американската индустрия, в това число и анимационната, действително бълва могъщ мейнстрийм, а иначе казано - продукти за ширпотреба, но „големият Холивуд”, този, който през последните десетилетия обнови и продължава да обновява киноизкуството (в това число и анимационното), се създава от професионалисти със задълбочени познания върху тайните на професията, на нейните естетико-поетически основи; от хора, бранещи „светая-та светих” на художественото творчество. За да се убедим в това, е достатъчно да сме прочели биографичните книги и интервютата на големите американски майстори, преведени и у нас.

И така, разглежданият труд е осъществен с убеждението, че принципите на творчеството достигат до студентите най-добре, когато спецификата им се разкрие в дълбочина. (Друг би бил процесът при обучаване на занаятчийски от т.нар. техники, например). С повишен тон на скромност Невелина Попова започва с поясненията, че ще осмисли педагогическия си опит, че ще коментира студентската продукция, че трудът ѝ има и научно-приложен характер. И тя действително остава вярна на тази програма. Но постига целта си с разгърнатата научна стратегия, полагайки в основата ѝ фундаменталния въпрос „Що е анимация?” За тази цел тя се основава на съществуващото научно знание (у нас и в света), осъществява респектиращо проникателен критичен анализ на въплътените в него идеи и тези. Лично на мен силно впечатление ми прави

убедеността и научната коректност, с които влиза в спор с един от големите авторитети в изкуствознанието и културологията от недалечното минало - Юрий Лотман, според когото анимацията не принадлежи към видовете на киното. Въръжена със знания както от класическата естетика, така и от трудове на съвременни утвърдени автори, Попова успява да снее съществуваща дихотомична теза „или – или”, т.е. или анимацията е кино, или не е кино (второто твърди Лотман), в по-диалектичната, по-гъвкавата, а и според нея по-правдивата (което аз напълно споделям) - че тя е „и кино – и не кино”. А по-конкретно – че е особено кино, със своя **специфична степен на условност**.

Специфичната степен на условност е силната работна категория на авторката, извеждаща я към постановките ѝ за естетико-поетическата характеристика на анимационната драматургия. Тази категория е доказано ефективна при изясняването природата на всяко изкуство, но тук не се използва, така да се каже, на доверие, а се разглежда в дълбочина, като зараждаща се по оста време-пространство. Към това води парадигмата на Лесинг, преминаваща по-нататък в „хронотопа” на М.М. Бахтин, върху които основно се опира и авторката на разглеждания труд. По този път се достига до обновените пространствено-времеви параметри на анимацията (а и на киното изобщо) при възможностите, свързани с дигитализацията на кинематографичните техника и технология. В един по-конкретен план е осветлена разликата между условността на аналоговия кинообраз при документалното и игралното кино, с неговата „фотографска основа”, и от друга страна, по-голямата свобода в това отношение на анимационния образ. От тук, по логиката на авторката, тръгва по-голямата близост на втория до компютърния „квазирелен” образ, от който през последните десетилетия се роди новият бум на анимационното изкуство.

Именно с изясняването на фундаменталната, но същевременно динамична и гъвкава специфика на анимационния образ (в развитие) авторката

достига до актуалните хибридни форми, в които анимацията се обединява с игралното и документалното кино. Тъй като много ценя изследванията на проф. Надежда Маринчевска върху естетико-поетическата природа на анимацията, а и по-специално на хибридните ѝ форми, на които тя напоследък посвети монография, държа да подчертая, че тезите на Невелина Попова за драматургичните основи на анимацията се стиковат с идеите на Маринчевска, потвърждават ги и ги специфицират върху територията на драматургията. Но запазват и своята самостоятелна стойност, открояват се с оригиналността си,

Следвайки логиката на научните си наблюдения и изводи върху спецификата на драматургията при анимационния образ, Попова убедително достига до родството му със символната (знаковата) наситеност на мита (в последната част на гл. Първа). За изясняване на тезата си тя привлича авторитетите в разработката на по-общата митологична проблематика (К.Л. Строс, Мелетински, Б. Богданов); без да експлицира това конкретно, възгледът ѝ се родее и с постановката на К.Г. Юнг, където митът е синоним на архетипа, и т.н. Тази част от изследването е съдържателно изключително богата, осъществена с подчертано индивидуален научен патос и според мен притежава висок приносен коефициент. В нея има потенциална енергия за разгръщане в монографично изследване, което, надявам се, Невелина Попова ще осъществи.

След естетико-теоретичното изясняване на спецификата при анимационния образ естествено идва ред (във втората глава на изследването) за осветляване на проявите ѝ при филмовите структури (фабули, сюжети, жанрове). Тук би могло да се очаква една по-стройна типология на съществуващите разновидности, но и в тази, до известна степен по-разсеяна панорама, добре проличава актуалната диверсификация на анимационните филмови форми и тяхната драматургична основа. От тук (в трета глава, с нейните множество подразделения) се достига до представяне на множеството разновидности в

практиката на българската анимация, на студентското творчество. Сред тях са такива като анимационните филми-екранизации, родствените на анимацията комикси и др. Тези изключително добре систематизирани анимационни „факти“ са представени на 23 страници от труда.

Така, извървявайки дългия и плодоносен път на естетическите и поетическите (структурните) аргументи и на множеството примери, авторката постига двуединната си цел - осъществява изследване върху анимационната драматургия, което притежава и фундаментална, и приложна стойност едновременно. В такъв смисъл дисертационният труд „Драматургичното пространство на анимацията“ има качества да обогати и българската (а защо не и световната) теоретична книжнина върху анимацията, а и творческо-педагогическия процес при нейното университетско изучаване. Да се надяваме, че тя ще спомогне за уточняване и при езика на критиката, тъй като не е тайна, че у нас все още има хора, които анализират анимационните филми с речника, който използват при анализите на документалните и на игралните филми.

Въпреки че някои от идеите на авторката са популяризирани чрез коректно посочените в Автореферата 16 публикации, на страниците на „Проблеми на изкуството“, на сп. „Кино“, на научни конференции и др. (някои са в процес на отпечатване), обсъжданият труд ще изпълни предназначението си , ако, след известна редакция от стилистичен характер, бъде публикуван в цялостния си вид.

След гореизложените мотиви считам, че мога убедително да пледирам пред уважаемото научно жури да присъди на доц. Невелина Миткова Попова образователната и научна степен „доктор“.

Подпис: